

Úkolove orientovaný prístup (str. 130):

Hlavní britská publikace je od Doel a Marsh (1992).

Predpoklady (které jsou od kognitivních filozofu – Goldman, 1970 a z krizové intervence (Parad, 1965):

- Obvyklá cesta, jak dosáhnou toho, co chcete získat je jednat.
- Jednání je řízeno představami o svete a o sobe samém, které jsou východiskem pro plány a jednání.
- Mnohé psychosociální problémy odrážejí jen dočasné poruchy při zvládnání.
- Casové limity motivují uživatele služby.
- Jedna pozitivní zkušenost z vyřešení problému, zlepšuje schopnost zvládat následující obtíže.
- Normální život je sledem rady obtíží. Problémem se stanou, když prerostou...
- Jsem tím, co děláme a pocity pramení z chování.
- Pocity mohou být vnímány jako přesvědčení o potřebách.

Cíle (131)

Problémy jsou Reidem (1972) definovány jako nenaplnené potřeby uživatele služeb. Mnozí potenciální uživatelé služby mají více potřeb. Ty jsou usporádány a maximálně tři jsou vybrány pro definici pracovních cílů.

Nedobrovolní klienti – od soudu, na základě opatření sociálních pracovníků, školy, rodičů, rodinných příslušníků atp. Tito lidé říkají, že nemají žádné potřeby, s nimiž by sociální pracovník mohl pomoci. V takových případech úkolove orientovaný přístup nepostupuje dále. Má být vyjádřena nějaká potřeba. Nedobrovolní klienti se mohou motivovat například tím, že je spolu s nimi zkoumáno, jak to, že je jiní lidé vnímají jako že mají problém, jak je situace ovlivňuje, zdali by oni rádi něco zmenili, zda-li mohou něco udelat, aby to nezasahovalo do jejich života.

Základní otázka tedy zní:

Chtel byste něco zmenit?

Chcete, abych vám s tím pomohl?

Pro utřídění potřeb lze například použít Tabulku potřeb (Mason, O'Byrne, 1984), která je užitečná v případě, kde jsou do situace zapojeni dva a více lidí (napr. rodinné konflikty). Tyto instrumenty napomáhají vyjádřit a vyjasnit své potřeby.

Jméno	Co od nej chci	Jaká je moje pravděpodobnost, že to získám	Co chtějí od mne	Jaká je šance, že to získají
Otec				
Matka				
Petr				
Olga				

Klasifikace problému

Následující krok spocívá v klasifikaci problému. Existuje osm typu:

- 1) Interpersonální konflikty: Klient má obtíže v v interakci s druhými. „Nevycházíme spolu“. Problém je ve vztahu, at už je manželský, rodicovský. V zamestnání ci ve škole.
- 2) Nespokojenost v sociálních vztazích: Nejsem asertivní, Problém je obecnější, spíše uvnitř jednotlivce spíše než mezi ním a jimi...
- 3) Problémy s formálními organizacemi, například bydlení, školy, nemocnice a dávky.
- 4) Obtíže při výkonu role, rodič, manžel, pracovník, student.
- 5) Obtíže s rozhodováním,
- 6) Reaktivní emocní potíže, deprese, úzkosti vyplívající ze situace,
- 7) Neprimerené zdroje, nedostatek peněz, jídla...
- 8) Jiné: nezahrnuté u předchozích kategorií, napr. behaviorální problémy spojené s návykovým nebo nutkavými charakteristikami chování, zneužívání drog, kriminalita, gambling.

Při posouzení v rámci úkolové orientovaného přístupu je také ovšem nezbytné zvažovat, jak jsou různé problémy propojeny. K tomu může dojít dvěma způsoby. Problémy mohou být v různých kategoriích: alkoholismus, nezamestnanost a nedostatek peněz. V takovémto případě musí sociální pracovník zvážít, který z problému bude užitečné řešit na prvním místě. Jiný způsob propojení problému spocívá v problémech více lidí. Například u dvou rodičů může být být problém jednoho udržován problémem druhého.

Je užitečné, pokud uživatelé služby mohou vypsát své problémy a označit na škále jejich váhu jednak na začátku práce a pak na jejím konci:

	není	málo	dost	hodne	vážný
Interpersonální konflikty					
Nespokojenost v sociálních vztazích					
Problémy s formálními organizacemi					
Obtíže při výkonu role					
Obtíže s rozhodováním					
Reaktivní emocioní potíže					
Neprimerené zdroje					
Jiné:					
Jiné:					

Následuje analýza příčin problému. V tomto bode je patrná významná odchylka od prezentovaných prístupu. V úkolove orientovaném prístupu nehledá puvodní příčina problému. O problémech se hovorí , že proste se staly. Spíše než aby sociální pracovník hledal puvodní komplex příčin, snaží se sociální pracovník hledat faktory, které prispívají k udržování problému. Odstranení techto překážek umožní žádoucí zmenu. Zamerení prístupu je proto „zde a nyní“. Lze tedy příčinu v úkolove orientovaném prístupu definovat jako „překážku, která brání odstranění problému. Existují ctyri hlavní překážky:

1. Sociální systém. Tím muže být rodina, rozšířená rodina, komunita, formální ci neformální síte, spolecnost jako celek- úkolove orientovaný prístup pripouští, že příčina problému muže být vne individua.

2. Presvedčení nebo konstrukty o svete, živote, sobe samém a problému. Presvedčení muže být faktické nebo hodnotící a jejich presnost nebo celistvost muže být omezená.

3. Emoce. Které jsou preloženy do presvedčení o potřebách. Například „To co chci je ztraceno nebo nedosažitelné“ = deprese; To co chci je špatné = vina. Presun pocitu na zjevnou kognitivní úroveň usnadnuje zacházení s nimi, protože základní presvedčení mohou být polemizovány. Například osobe, která cítí vinu za to, že byla sexuálne zneužita muže pomoci nahlédnout, že to nebyla ona, která iniciovala chování.

4. Neúspešná řešení: jednání, která situaci zhoršily. Existují tri typy nezdarených řešení, které se mohou stát překážkou:

- Definování utopického cíle, smerování příliš vysoko, například chtít, aby děti byli jako andělé,
- Usilovne se snažit o to, co muže probehnout spontánne. Například snažit usnout, snažit si získat lásku nevlastního dítěte.
- Snaha menit přístupy, tam kde by se mohl uživatel služby s chováním smířit, nebo chtít po nekom, aby chtel neco, co nechce. Například stežování, že dítě nechodí do školy s nadšením ... Pokud by se takovému jednání nevenovala žádná pozornost, má šanci prostě vymizet.

Pri posouzení v rámci úkolove-orientovaného přístupu se zjištuje, zda a jaké prekážky se vyskytují v dané situaci – sociální systém, presvedčení, emoce nebo nezdarená řešení, zvlášte utopismus, prehnaná snaha zmenit přístup...

Volba cíle (task) str. 137

- obvykle je debatováno velké množství cílu
- spolupracuje se s potenciálním uživatelem služby
- zvažuje se:
 - o potenciální užitek každého cíle;
 - o práce, která by musela být vykonána, aby cíle bylo dosaženo;
 - o prekážky, které mohou naplnění cíle komplikovat;
 - o jaké postupy, návčiky nebo poradenství budou potreba;
 - o celkový plán pro uskutečnění cíl;
 - o jak a kdy bude hodnocen vývoj.

Pouze v této fázi mohou být zvoleny cíle. Nekteré možnosti cílu:

- 1) *Pruzumné* úkoly: Jde o další zkoumání problému, zpochybšení predpokladu atd. Například rodice, kteří tvrdí, že jejich syn je vždy neposlušný, obdrží úkol spocítat situace, kdy bude syn poslušný a kdy neposlušný (v prubehu týdne).
- 2) *Intervencní* úkoly: Ty se používají, aby bylo dosaženo zmeny, vyřešen problém, ci aby bylo saturována potreba. Například predstava, že rodice spolu casteji chodí do spolecnosti.
- 3) Úkoly mohou být *prosté* (jedna akce) nebo *komplexní* (množství ruzných cinností). Nicméně jednoduché cíle jsou preferovány.

- 4) *Jednotlivé* (realizovatelný jednotlivcem) úkoly nebo *reciproční* úkoly (někdo něco udelá a druhá osoba vykoná reciproční úkon).
- 5) *Hmotné* či *mentální* úkoly. Je doporučeno, aby i mentální činnosti byly materializovány v co největší míře. Například tvorba seznamu myšlenek, pozorování atp.
- 6) *Postupné* úkoly: Zacínají malými kroky a pak, jak vzrůstá sebevědomí a dovednosti uživatele služby, zvyšuje se jejich obtížnost.
- 7) *Imaginární* úkoly: například předstírání, že se něco změnilo, například že zmizela deprese.
- 8) *Obrácené* úkoly: Muže mít podobu konání opaku toho, co uživatel služby dělal, aby řešil problém. Doporučuje se zejména v případech „*neúspěšných řešení*“.
- 9) *Paradoxní* úkoly: Mohou být uváženy v případech, kdy přímocaré úkoly nevedly k řešení. Paradoxní úkoly vedou uživatele služby k tomu, aby problém neměnil, či naopak jej učinil horším. Na rozdíl od předchozích typu úkolu, které jsou dojednány s klientem, tento typ úkolu dojednaný není.

Kontrola úkolu: (str. 138)

Hodnocení úkolu poskytuje nejenom užitečnou informaci o problému, nýbrž také o nejužitečnějším způsobu, jak ho řešit, o motivaci a kapacitě uživatele služby i o pravděpodobném case a úsilí, které bude potřebné.

V případě, že úkoly nebyly vykonány, je třeba zvážit další otázky:

- Porozumel uživatel služby úkolu a jeho významu?
- Má uživatel služby na úkol nepříznivý názor? Muže se domnívat například, že úkol má malou hodnotu, obává se ho. Má uživatel služby dostatečnou sebevědomí?
- Má uživatel služby nezbytné dovednosti, aby mohl vykonat úkol? V případě, že ne, jak je lze získat?
- Má uživatel dostatečné zdroje, aby úkol zvládl? Mohou to být peníze, ubytování nebo podpora přátel.
- Jsou potřeba nějaká zpevnění (odměny), která by posílila uživatele služby k provedení úkolu. Od koho mohou přijít?
- Ovlivňují postoje sociálního pracovníka výkon uživatele služby? Otravuje zapomnitlivost či strach uživatele služby sociálního pracovníka? Pociťuje sociální pracovník vůči uživateli služby nějakou formu pohrdlivosti?

Kontrola úkolu obsahuje nejenom snahu odhalit důvody, proč nebyly vykonány úkoly, ale obsahuje také podpurnou diskusi, zvláště ve vztahu k přesvědčení, či strachu, který muže

ohrožit vývoj. Na to navazuje plánováním primerenejších úkolů nebo nácviku pro jejich vykonání.

V souhrnu, pro posouzení z úkolově orientovaného přístupu plynou následující otázky:

Typ uživatele:

- Je daný případ záležitostí doporučení nebo žádosti?
- Jsou potřeby klienta prisouzené nebo akceptované?
- Co chtějí ostatní?
- Jestliže změnu chtějí jiní, je to problém uživatele služby?
- Co s tím chce dělat uživatel služby?
- Chce uživatel služby pomoc, aby to udělal?

Typ cíle:

- Pokud je uživatel služby „žadatel“, co chce?
- Je požadavek specifický?
- Je požadavek dosažitelný?
- Jaká omezení činí změnu obtížnou?
- Co je třeba změnit?
- Jak dlouho bude trvat dosažení cíle?
- Kde, kdy a jak často a s kým problém vzniká?
- Jaký význam má problém pro uživatele služby a pro ostatní?

Analýza příčiny

- Jak je problém udržován: přesvědčeními, emocemi, sociálním systémem nebo nezdarenými řešeními?
- Jaká jsou přesvědčení uživatele služby o situaci a o potřebách?
- Pokud je příčinou nezdarené řešení, jedná se o snahu naplnit utopický cíl, nadměrné úsilí, snaha o změnu postoje?
- Jak může být problém klasifikován?
- Vyskytuje se propojení mezi problémy?

Výber úkolů/cíle

- Jaké úkoly jsou nezbytné, aby došlo k nezbytným zmenám?
- Bude je uživatel služby schopen vykonat?
- Jak pomoc či příprava bude nezbytná pro přípravu provedení úkolu.
- Jaké další zdroje budou nezbytné?

Výhody úkolove orientovaného přístupu k posouzení

- Je vhodný pro každý akceptovaný psychosociální problém, který je specifický.
- Výjimku tvoří existenciální problémy.
- Muže sloužit jako hlavní či doplňující model.
- Devore a Schlesingerová považují méně problematický ve vztahu k etnickým minoritám, protože akceptuje perspektivu person-in-environment a tedy si všímá vlivu prostředí na osobu.
- Podporuje uživatele služeb, aby zvolili problém, na kterém chtějí pracovat, zapojují je do volby úkolu a jejich hodnocení.
- Tento přístup podporuje začlenění posouzení do celého procesu intervence. Přibližně v průběhu tří týdnů se provádějí různé úkoly, které vytváří dobrý základ pro sber prakticky využitelných informací. První úkoly mohou být dohodnuty už na konci první schůzky. Uživatelé služby tak mají příležitost předvést své schopnosti i potřeby a spolu se sociálním pracovníkem mohou získat náhled na to, co udržuje problémovou situaci a co by mohlo napomoci při jejím řešení.
- Zaměření na akci spíše než na pocity vytváří prostor pro vzájemné překlenutí propasti rozdílnosti neohrožujícím způsobem.
- Úkoly jsou voleny tak, aby útočily na problém, nikoliv na osobu.

Nevýhody úkolove orientovaného přístupu k posouzení

- Přestože se v teorii dobře hodí na problematiku skupinové a komunitní práce, spíše je využíván a snadněji aplikován na práci s jednotlivcem a případně s rodinou.